

Procreation in Halakhah and Aggada

Shana Strauch Schick

משנה מסכת יבמות פרק ו משנה ו

[*] לא יבטל אדם מפריה ורביה אלא אם כן יש לו בנים בני בנים הרי הן כבנים מת אחד מהן או שנעשה אחד מהן סריס אין רשיי לבטל האיש אין רשאי בראם נשא אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה אינו רשאי ליבטל גירשה מותרת לינשא לאחר ורשאי השני לשהות עמה עשר שנים ואם הפילה מונה משעה שהפילה האיש מצווה על פריה ורביה אבל לא האשה רבי יוחנן בן ברוקא אומר על שניהם הוא אומר (בראשית א') ויברך אותם אלהים ויאמר להם פרו ורבו:

A man may not desist from procreating unless he has children. Children's children are like children. If one [of his two children] dies or becomes castrated he is not allowed to desist.

A man may not live without a woman, and a woman may not live without a man.

A man is not allowed to drink a sterilizing potion to avoid producing children and a woman may not drink a sterilizing potion in order to avoid producing children.

A man may not marry a barren woman, an old woman, an *aylonit* (one unable to bear children), a minor, or a woman who is not fit to have children. A woman may not marry a eunuch even [if he is capable of sexual relations].

תוספתא מסכת יבמות (ליברמן) פרק ח הלכה ד - ו

הלכה ד

לא יבטל אדם מפריה ורביה אלא אם כן יש לו בנים בני בנים הרי הן כבנים מת אחד מהן או שנעשה אחד מהן סריס אין רשיי לבטל האיש אין רשאי לישב בלא אשה ואשה אינה רשאה לישב בלא באיש האיש אין רשיי לשתות עיקרין שלא יוליד והאשה אין רשאה לשתות עיקרין שלא תלד האיש אין רשיי לישא עקרה וזקינה אילונית וקטנה ושאיין ראוייה לילד האשה אינה רשאה להנשא אפ' לסריס ר' יהודה או' המסרס את הזכרים חייב ואת הנקבות פטור ר' נתן אומ' בית שמיי אומ' שני בנים כבניו של משה שנ' ובני משה גרשם ואליעזר בית הלל אומ' זכר ונקבה שנ' זכר ונקבה בראם ר' יונתן או' בית שמיי או' זכר ונקבה ובית הלל אומ' זכר או נקבה

הלכה ה

נשא אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה אינו רשיי לבטל אלא יוציא ויתן כתובה שמא לא זכה ליבנות ממנה ואף על פי שאין ראייה לדבר זכר לדבר שנא' מקץ עשר שנים לשבת אברם בארץ כנען לפי דרכנו למדנו שאין ישיבת חוצה לארץ עולה מן המנין

הלכה ו

מי שהיה בעלה זקן או חולה או שהיתה היא חולה או שהיה בעלה חבוש בבית האסורין או שהלך בעלה למדינת הים אין עולין לה מן המנין גרשה תלך ותנשא לאחר שמא לא זכת ליבנות ממנה ועד כמה מותרת להנשא עד שלשה יתר על כן לא תנשא אלא למי שיש לו אשה ובנים הא אם נשאת למי שאין לו אשה ובנים תצא שלא בכתובה מפני שנואיה נשואי טעות

y.Yebamot 6:6, 7d

(a) רבי לעזר בשם רבי יוסי בר זימרה טעמ' דהן תנייא פרו ורבו ומלאו את הארץ וכבשוה וכבשה כתי' מי דרכו לכבוש האיש לא האשה.

(b) רבי ירמיה רבי אבהו רבי יצחק בר מריון בשם רבי חנינה: הלכה כרבי יוחנן בן ברוקא

(c) רבי יעקב בר אחא ורבי יעקב בר אידי רבי יצחק בר חקולה בשם רבי יודן נשייא: אם תובעת להינשא הדין עמה

(d) רבי לעזר בשם רבי חנינה: הלכה כרבי יוחנן בן ברוקא.

(e) אמר ליה רבי בא בר זבדא: 'עמך הייתי לא את אמרת אלא אם היתה תובעת להינשא הדין עמה

הדא הוא דתנינן ...

a) R. L'azar in the name of R. Yose son of Zimra¹: The reason for the tannaitic position is: "Be fruitful and multiply, and fill the land and conquer it" (Genesis 1:28) "Conquer it" it is written (as if in the singular). Whose manner is to conquer? It is the man, not the woman.

b) R. Yirmiya, R. Abbahu, and R. Issac b. Merion in the name of R. Hanina: The law is like R. Yohanan b. Baroqa.

¹ R. E'azar b. Pedat, a third generation amora; originally from Babylonian where he learned under Rav and Shmuel and later immigrated to Babylonia where he studied with R. Yohanan. He often transmits aggadic teachings of the first generation amora R. Yose b. Zimra. Strack and Stemberger, *Introduction to the Talmud and Midrash*, 84.

- c) R. Yaakov b. Aha and R. Yaakov b. Idid, R. Issac b. Haqola in the name of R. Yudan the patriarch: If the woman lay claims to be married, the law supports her position.
- d) R. El'azar in the name of R. Hanina: The law is like R. Yohanan b. Baroqa
- e) R. Ba b. Zabeda said to him: "I was with you. The statement that was made was only 'if she laid claim to be married, the law supports her position.'" for it was taught.... (it now cites another dispute between R. El'azar and R. Ba b. Zebeda regarding a teaching of R. Hanina and what he actually said.)

תלמוד בבלי מסכת יבמות דף סה עמוד ב- תלמוד בבלי מסכת יבמות דף סו עמוד א

מתני'. האיש מצווה על פריה ורביה, אבל לא האשה;

רבי יוחנן בן ברוקה אומר, על שניהם הוא אומר: ויברך אותם אלהים ויאמר להם [אלהים] פרו ורבו. גמ'.

A. מנא הני מילי? אמר ר' אילעא² משום ר' אלעזר בר' שמעון³, אמר קרא: ומלאו את הארץ וכבשוה, איש דרכו לכבש, ואין אשה דרכה לכבש.

1. אדרבה, וכבשוה תרתי משמע!

2. אמר רב נחמן בר יצחק: "וכבשה" כתיב.

3. רב יוסף אומר, מהכא: אני אל שדי פרה ורבה, ולא קאמר פרו ורבו.

A. From where are these matters (that a woman is not obligated in procreation)? Rabbi Ile'a said in the name of Rabbi Elazar, son of R. Simeon: The verse states: "Be fruitful and multiply, and fill the land and conquer it" (Genesis 1:28). It is the manner of a man to conquer and it is not the manner of a woman to conquer.

1. On the contrary: "And conquer it [*vekhivshuha*, i.e. in the plural form]," indicates two (that both are commanded)?

2. Rav Nahman bar Yitzhak said: It is written "And conquer it [*vekhivsha*]" (without a *vuv*, and hence in the singular).

3. Rav Yosef said: From here: "I am God Almighty, be fruitful and multiply [*perei urvei*]" (Genesis 35:11), which is in singular, and it does not state: Be fruitful and multiply [*peru urvu*]

B. וא"ר אילעא משום רבי אלעזר בר' שמעון: מותר לו לאדם לשנות בדבר השלום, שנאמר: אביך צוה וגו' כה תאמרו

ליוסף אנה שא נא וגו'...

1. ר' נתן אומר: מצוה, שנאמר: ויאמר שמואל איך אלך ושמע שאול והרגני וגו'.

2. דבי רבי ישמעאל תנא: גדול השלום, שאף הקדוש ברוך הוא שינה בו, דמעיקרא כתיב: ואדוני זקן, ולבסוף כתיב:

ואני זקנתי.

B. R. Ilai further stated in the name of R. El'azar son of R. Simeon: One may change a statement for matter of peace; for it is said in Scripture, Thy father did command etc. so shall ye say unto Joseph: Forgive, I pray thee now, etc.

1. R. Nathan said: It is a commandment; for it is stated in Scripture, And Samuel said: 'How can I go? If Saul hear it, he will kill me', etc

2. It was taught at the School of R. Ishmael: Great is peace, as even the Holy One, Blessed be He, changed [a statement] for it. As, initially it is written [that Sarah said of Abraham]: "And my lord is old" (Genesis 18:12), and in the end it is written [that God told Abraham that Sarah said]: "And I am old" (Genesis 18:13).

C. ותסתיים, דרבי יוחנן הוא דאמר אין הלכה, דיתבי ר' אבהו וקאמר משמיה דרבי יוחנן: הלכה, ואהדרינהו רבי אמי ורבי אסי לאפייהו. איכא דאמרי: רבי חייא בר אבא אומר, ואהדרינהו רבי אמי ורבי אסי לאפייהו.

1. אמר רב פפא: בשלמא למאן דאמר רבי אבהו אמרה, משום כבוד בי קיסר לא אמרו ליה ולא מידי, אלא למאן דאמר, רבי

חייא בר אבא אמרה, לימרו ליה: לא אמר רבי יוחנן הכי

2. מאי הוה עלה?

² אלע' [Vatican 110-111, Munich 95]. אלעזר . Vatican 110-111, Munich 95

³ ר' יהודה ב"ר שמעון [Yevr.111 B 497-498, St. Petersburg: CUL: T-S F 2(2), Munich 95, Vatican 110-111]

D. ת"ש, דאמר ר' אחא בר חנינא⁴ אמר ר' אבהו אמר ר' אסי:⁵ עובדא הוה קמיה דרבי יוחנן בכנישתא דקיסרי, ואמר: יוציא ויתן כתובה;

1. ואי ס"ד לא מפקדה, כתובה מאי עבידתה?

2. דלמא בבאה מחמת טענה;

C. It was stated: Rabbi Yoḥanan and Rabbi Yehoshua ben Levi, [disagreed]: One said that the law is like Rabbi Yoḥanan ben Baroqa, and one said that the law is not like Rabbi Yoḥanan ben Baroqa.

D. Conclude that it was Rabbi Yoḥanan who said that the law is not [like Rabbi Yoḥanan ben Baroqa], for Rabbi Abbahu sat and said in the name of Rabbi Yoḥanan that the law [is like Rabbi Yoḥanan ben Baroqa], and Rabbi Ami and Rabbi Asi, turned their faces (indicated that they disagreed). There are some who say, that Rabbi Ḥiyya bar Abba said this, and Rabbi Ami and Rabbi Asi turned their faces.

1. Rav Pappa said: Granted, according to the one who said that Rabbi Abbahu said it, due to the honor of Caesar's court,⁷ Rabbi Ami and Rabbi Asi did not say anything to him. However, according to the one who said that Rabbi Ḥiyya bar Abba said it, let them say to him explicitly: Rabbi Yoḥanan did not say this.

2. What was reached about this issue?

E. Come and hear, as Rabbi Aḥa bar Ḥanina said that Rabbi Abbahu said that Rabbi Asi said: There was an incident that came before Rabbi Yoḥanan in the synagogue of Caesarea (involving a woman who wanted to initiate a divorce after ten years of childless marriage), and he said [the husband must] divorce her and give her the payment for her marriage contract.

1. If it enters your mind to say that she is not commanded to be fruitful and multiply, what is the marriage contract doing here?

2. Perhaps it was where she came [to initiate a divorce] due to a [different] claim.

F. כי ההיא דאתאי לקמיה דר' אמי, אמרה ליה: הב לי כתובה, אמר לה: זיל, לא מיפקדת,

אמרה ליה: מסיבו דילה מאי תיהוי עלה דהך אתתא? אמר: כי הא ודאי כפינן.

G. ההיא דאתאי לקמיה דרב נחמן, אמר לה: לא מיפקדת, אמרה ליה: לא בעיא הך אתתא חוטרא לידה ומרה לקבורה? אמר: כי הא ודאי כפינן.

E. Like the case of a woman who came to R. Ami⁸ and asked him to order the payment of her marriage contract. He said to her, 'Go, you are not commanded', she said to him, 'What shall become of a woman like myself in her old age!' He said, 'In such a case, we certainly compel [the husband]'.

F. A woman came [with a similar plea] before R. Nahman. He told her, 'you are not commanded.' She said to him, 'Does not a woman like myself require a staff in her hand and a hoe for digging her grave!' He said 'In such a case, we certainly compel [the husband]',

G. (יהודה וחזקיה תאומים היו, אחד נגמרה צורתו לסוף תשעה, ואחד נגמרה צורתו לתחלת שבעה⁹); יהודית דביתהו דר'

חייא הוה לה צער לידה, שנאי מנא, ואתיא לקמיה דר' חייא, אמרה: אתתא מפקדא אפריה ורביה? אמר לה: לא. אזלא אשתיא סמא דעקרתא, לסוף איגלאי מילתא, אמר לה: איכו ילדת לי חדא כרסא אחריתא; דאמר מר: יהודה וחזקיה אחי, פזי וטוי אחוותא

⁴ Third generation Palestinian amora.

⁵ First generation Babylonian amora

⁶ Munich 95: אסי; MSS Moscow - Guenzburg 1017, דא"ר חייא בר חנינא א"ר אבהו א"ר אסי;

Oxford Opp. 248 (367)- דא"ר אחא בר חנינא - MSS Munich 141, Moscow - Guenzburg 594, Cambridge - T-S F2 (2) 1 - דא"ר אחא בר חנינא א"ר אסי; Vatican 111 - דא"ר אחא בר חנינא א"ר אמי א"ר אסי -

⁷ R. Abbahu is often depicted as having relations with government officials (b.Hagigah 14a, b.Ketubot 17a, b.Sanhedrin 14a.

⁸ R' Ami- from E"Y where he learned under R' Yohanan, after which he emigrated to Babylonia.

⁹ Appearing only in ed. Vilna and at the conclusion of the account in Munich 95. It is absent from all other text witnesses. Other reference to Judah and Hezekiah as twins appears only in the anonymous strata of the Bavli (b.Nidah 27a (which also references their being born in different months); ibid. 40a; b.Sanhedrin 38a; b. Moed Katan 25a).

H. (Judah and Hezekiah were twins. The features of the one were developed at the end of nine months, and those of the other were developed at the beginning of the seventh month.)¹⁰ *Yehudit, the wife of R. Hiyya, had painful childbirths. She changed her clothes and appeared before R. Hiyya. She asked: 'Is a woman commanded to propagate the race?' — He told her: 'No'. She went and drank a sterilizing potion. When her action finally became known, he said to her, 'Would that you bore unto me only one more issue of the womb!' For a Master stated: Judah and Hezekiah were twin brothers and Pazi and Tawi were twin sisters.

.I ולא מיפקדי? והאמר רב אחא בר רב קטינא¹¹ א"ר יצחק¹²: מעשה באשה אחת שחציה שפחה וחציה בת חורין, וכפו את רבה ועשאה בת חורין!

.I אמר רב נחמן בר יצחק: מנהג הפקר נהגו בה.¹³

H. Are [women] really not commanded? But R. Aha the son of R. Katina said that R. Isaac said: There was an incident involving a woman who was half enslaved and half freed, and they forced [her owner] to free her!

1. Said R. Nahman: They were taking liberties with her.

* Bavli Kiddushin 12b:

לאו היינו דיהודית דביתהו דרבי חייא, דהוית לה צער לידה, אמרה ליה, אמרה לי אם: קיבל ביך אבוך קידושי כי זוטרתי! אמר לה: לאו כל כמינה דאימך דאסרת לך עילווי.

Is this not similar to the case of Yehudit, wife of Rabbi Hiyya, who had painful childbirths?

She said to him: "My mother told me: 'When you were young your father accepted betrothal on your behalf [from another man, which would render you forbidden to Rabbi Hiyya]'. He said to her: "It is not in your mother's [power] to prohibit you to me."

Mishnah Gittin 4:5:

מי שחציו עבד וחציו בן חורין, עובד את רבו יום אחד ואת עצמו יום אחד, דברי בית הלל. אמרו להם בית שמאי, תקנתם את רבו, ואת עצמו לא תקנתם. לישא שפחה אי אפשר, לשפך חציו בן חורין. בת חורין אי אפשר, לשפך חציו עבד. יבטל, והלא לא נברא העולם אלא לפריה ולרבייה, שנאמר (ישעיה מה) (לא תהו בראה, לשבת יצרה. אלא מפני תקון העולם, כופין את רבו ועושה אותו בן חורין, וכותב שטר על חצי דמיו. וקורו בית הלל להורות כדברי בית שמאי:

¹⁰ See previous note.

11 MS Munich 95 [הא' רב הונא בר רב קטינא

MS Munich 141] והאמ' רב הונא בר רב קטינא

MSS Oxford Opp. 248 (367), Moscow - Guenzburg 594, Cambridge - T-S F2 (2) 1-

MS Moscow - Guenzburg 1017] והא' רב חנא בר רב קטינא

MS Vatican 111.] והאמ' רב חנא

This is a name which appears in different ways- both R. Aha, R. Hanina, R. Huna. Either way, he's a third-fourth generation Babylonian amora.

אמורא בבלי בדור השלישי - הרביעי. תלמידו של רב חסדא (זבחים קט"ו - ע"ב). וגיר' "שיטה מקובצת" וה"ב"ח": "רב חונה". ובמקום אחר: "רב הונא בר רב קטינא" (חולין י"ז ע"ב), וגיר' "דק"ס": רב חנא יש סבורים שהוא: רב חנא בר רב קטינא.

¹² MS Munich 95, MSS Oxford Opp. 248 (367), Moscow - Guenzburg 594, Cambridge - T-S F2 (2) 1. (R.

Isaac= second generation B. Amora.

MS MS Moscow - Guenzburg 1017] א"ר יצחק א"ר אלעזר

MS Vatican 111] א"ר אלעזר

R. Elazar refers to R. Elazar b. Pedat, a second-generation amora from Babylonia who went to EY.

¹³ This account is also cited in b.Gittin 38a-b; 43b. In those instances too, there are variants of the attributions.

One who is half a slave and half free works for his master one day and for himself one day, the words of Beth Hillel. Beth Shammai said to them: you have set things right for the master but you have not set things right for the slave. He cannot marry a female slave because he is already half free, and he cannot marry a free woman because he is half a slave. Shall he then debase [from having children]? But wasn't the world only made to be populated, as it says, "He did not create it as a waste, he formed it to be inhabited" ([Isaiah 45:18](#))? Rather because of tikkun olam **we compel his master to emancipate him** and he writes a document for half his purchase price. Beth Hillel retracted [their opinion and] ruled like Beth Shammai.

Bavli Yebamot 65b-66a	Land of Israel Texts
<p>A. מנא הני מילי? אמר ר' אילעא משום ר' אלעזר בר' שמעון, אמר קרא: ומלאו את הארץ וכבשוה, איש דרכו לכבש, ואין אשה דרכה לכבש.</p> <p>1. אדרבה, וכבשוה תרתי משמע! 2. אמר רב נחמן בר יצחק: "וכבשה" כתיב. 3. רב יוסף אמר, מהכא: אני אל שדי פרה ורבה, ולא קאמר פרו ורבו....</p> <p>B. וא"ר אילעא משום רבי אלעזר בר' שמעון: מותר לו לאדם לשנות בדבר השלום, שנאמר: אביך צוה וגו' כה תאמרו ליוסף אנא שא נא וגו'.</p> <p>1. ר' נתן אומר: מצוה... 2. דבי רבי ישמעאל תנא: גדול השלום, שאף הקדוש ברוך הוא שינה בו, דמעיקרא כתיב: ואדוני זקן, ולבסוף כתיב: ואני זקנתי.</p> <p>C. אתמר: רבי יוחנן ור' יהושע בן לוי, חד אמר: הלכה כרבי יוחנן בן ברוקה, וחד אמר: אין הלכה כרבי יוחנן בן ברוקה. D. ותסתיים, דרבי יוחנן הוא דאמר אין הלכה, דיתיב ר' אבהו וקאמר משמיה דרבי יוחנן: הלכה, ואהדרינהו רבי אמי ורבי אסי לאפיהו. איכא דאמרי: רבי חייא בר אבא אמר, ואהדרינהו רבי אמי ורבי אסי לאפיהו.</p> <p>1. אמר רב פפא: בשלמא למאן דאמר רבי אבהו אמרה... E. ת"ש, דאמר ר' אחא בר חנינא אמר ר' אבהו אמר ר' אסי: עובדא הוה קמיה דרבי יוחנן בכנישתא דקיסרי, ואמר: יוציא ויתן כתובה;</p> <p>1. ואי ס"ד לא מפקדה, כתובה מאי עבידתה? 2. דלמא בבאה מחמת טענה; F. כי ההיא דאתאי לקמיה דר' אמי, אמרה ליה: הב לי כתובה, אמר לה: זיל, לא מיפקדת, אמרה ליה: מסיבו דילה מאי תיהוי עלה דהך אתתא? אמר: כי הא ודאי כפינן.</p> <p>G. ההיא דאתאי לקמיה דרב נחמן, אמר לה: לא מיפקדת, אמרה ליה: לא בעיא הך אתתא חוטרא לידה ומרה לקבורה? אמר: כי הא ודאי כפינן.</p>	<p>Yerushalmi Yebamot</p> <p>(a) רבי לעזר בשם רבי יוסי בר זימרה טעמ' דהן תנייא פרו ורבו ומלאו את הארץ וכבשוה וכבשה כתי' מי דרכו לכבוש האיש לא האשה.</p> <p>(b) רבי ירמיה רבי אבהו רבי יצחק בר מריון בשם רבי חנינה: <u>הלכה כרבי יוחנן בן ברוקה</u></p> <p>(c) רבי יעקב בר אחא ורבי יעקב בר אידי רבי יצחק בר חקולה בשם רבי יודן נשייא: <u>אם תובעת להינשא הדין עמה</u></p> <p>(d) רבי לעזר בשם רבי חנינה: <u>הלכה כרבי יוחנן בן ברוקה</u>.</p> <p>(e) אמר ליה רבי בא בר זבדא: 'עמך הייתי לא את אמרת אלא אם היתה <u>תובעת להינשא הדין עמה</u> הדא הוא דתנינן ...</p>
<p>H. ... יהודית דביתהו דר' חייא הוה לה צער לידה, שנאי מנא, ואתאי לקמיה דר' חייא, אמרה: אתתא מפקדא אפריה ורביה? אמר לה: לא. אזלא <u>אשתיא סמא דעקרתא</u>...</p>	<p>Tosefta Yebamot 8:4</p> <p>... אין רשיי לבטל האיש אין רשאי לישב בלא אשה ואשה אינה רשאה לישב שלא באיש. האיש אין רשיי לשתות עיקרין שלא יוליד. <u>והאשה אין רשאה לשתות עיקרין שלא תלד</u>.</p>

I. ולא מיפקדי? והאמר רב אחא בר רב קמינא א"ר יצחק:

מעשה באשה אחת שחציה שפחה וחציה בת חורין, וכפו את רבה
ועשאה בת חורין!

I. אמר רב נחמן בר יצחק: מנהג הפקר נהגו בה

Mishnah Gittin 4:5

מי שחציו עבד וחציו בן חורין, .. יבטל, והלא לא
נברא העולם אלא לפרקה ולרבייה, שנאמר (ישעיה מה) לא
תהו בראה, לשבת יצרה. אלא מפני תקון העולם, כופין את
רבו ועושה אותו בן חורין